

משנה ה

ר' עובדיה מברטנורא

לאהליך הא כל פונות שאתה פונה לא יהיו אלא בבקר: ה נטלת מן הטהור על הטמא. דהא דאין תרומה נטלת מן הטהור על הטמא היינו טעמא משום דבעינן מוקף וחייש' דלמא לא מקיף דמספתי דלמא נגע הטהור בטמא. והאי טעמא ליכא למימר הכא דהא נתרמת שלא מן המוקף: ויש לה שיעור כתרומה. שהתרומה נתנו בה חכמים שיעור תרי ממאה: ו שוה לאילן. דאזלינן בתר חנטה, ומונין לו ג' לערלה משעת חנטה, וכן לרבעי, וכן לשביעית דאם נחנט בששית ונגמר בשביעית מותר, ומ"מ פטור ממעשר דלענין מעשר אזלינן בתר לקיטה כדון ירק וכיון דנלקט בשביעית פטור ממעשר: ז דם מהלכי שתיים

תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שהלוי מפריש לכהן ממעשר ראשון שקיבל, שְׁוֵה בדיניה לַבְּכוּרִים בְּשֵׁתֵי דְרָכִים, וְלִתְרוּמָה גדולה בְּשֵׁתֵי דְרָכִים: נְטִילַת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטְּמֵא, וְשֵׁלֵא מִן הַמִּקְוֶה - שלא מן הסמוך והקרוב, בַּבְּכוּרִים. וְאוֹסְרֵת אֶת הַגֶּחֱזִי - אסור לאכול מתבואת הגורן קודם שהופרשה ממנה תרומת המעשר, וְיֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר - עשירית מן מעשר ראשון, כְּתִירוּמָה שאף לה יש שיעור מדרבנן - שתיים ממאה:

משנה ו

אֶתְרוּג שְׁוֵה בהלכותיו לְאֵילָן בְּשֵׁלֶשֶׁה דְרָכִים, וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד. שְׁוֵה לְאֵילָן בשלושה דרכים: (1) בְּעֶרְלָה, (2) וּבְרַבְעִי, (3) וּבִשְׁבִיעִית - מנין שנות ערלה, נטע רבעי ושביעית נקבעים לפי החנטה (ראשית התהוות הפרי), כאילן, ולא לפי זמן לקיטת הפירות. וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד: שְׁבִשְׁעַת לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ - שנת המעשר נקבעת לפי הלקיטה ולא לפי החנטה, דְּבָרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: שְׁוֵה לְאֵילָן בְּכָל דְּבָר וּפִילּוֹ לְעֵנִין מעשר הולכים בו אחר חנטה ולא אחר לקיטה:

ביאורים והרחבות

וכו' קושרו בגמי ואומר הרי אלו ביכורים. ועושה אדם כל שדה ביכורים - שנאמר: "ביכורי כל", מראשית כל. וטעונים קרבן - נאמר בביכורים שמחה, "ושמחת בכל הטוב", ונאמר להלן: "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת", מה להלן שלמים, אף כאן שלמים. ושיר - נאמר כאן: "בכל הטוב" ונאמר להלן (יחזקאל לג, לב): "כשיר עגבים יפה קול ומטיב נגן". ותנופה - נאמר כאן: "ולקח הכהן הטנא מידך", ונאמר (ויקרא ז, ל): "ידיו תביאנה את אשי ה'", מה להלן תנופה, אף כאן תנופה. ולינה - שילין בירושלים כל הלילה של אחר היום שהביא הביכורים, שנאמר (דברים טז, ז): "ופנית בבוקר והלכת לאהליך", כל פנות (פניות) שאתה פונה מן המקדש לא יהיו אלא בבוקר.

7. בערלה - שהפירות שחנטו בשנה השלישית לנטיעת האילן, אף על פי שנלקטו בשנה הרביעית - אסורים משום ערלה. וכן הפירות שחנטו בשנה הרביעית, אף על פי שנלקטו בחמישית, הרי הם נטע רבעי, ויש לעלות ולאכלם בירושלים, וכן לגבי שנת השמיטה, אם חנטו פירותיו בשנת השמיטה, אף אם נלקטו פירותיו בשנה השמינית, חלים עליהם דיני השמיטה.

ר' עובדיה מברטנורא

היינו דם האדם כמו דם חללין: להכשיר את הזרעים. לקבל טומאה כמו דם בהמה דכתיב ביה (דברים יב) על הארץ תשפכנו כמים: ודם השרץ. כלומר ושוה דם מהלכי שתיים לדם השרץ שאין חייבין עליו משום דם. ודוקא כשהתרו בו משום דם אין חייבין על דם השרץ אבל אם התרו בו משום שרץ לוקה, שדם השרץ כבשרו הוא: ח כוי. נחלקו בו חכמי ישראל יש אומרים שהוא איל הבר, ויש אומרים שהוא תיש הבא על הצביה, וי"א בריה בפני עצמה היא. ולא הכריעו בה חכמים אם חיה היא אם בהמה: ט טעון כיסוי כדם חיה. לחומרא, ואין מברכין על כסויו כיון דספק הוא: ואין שוחטין אותו ביום טוב. לפי שאסור לכסות את דמו, ואע"ג דאפר כירה מוכן הוא, מוכן לודאי ואינו מוכן לספק: בטומאת נבילה כחיה. דחלב בהמה טהורה טהור הוא, כדילפינן מן וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה (ויקרא ז), ומשום דספק בהמה

משנה ז

דם מהלכי שתיים - דם האדם **שונה לדם בהמה** שיש לו דין משקה, **להכשיר את הזרעים** לקבל טומאה⁸, **ודם השרץ** - כלומר שווה דם האדם לדם השרץ, בכך שאין חייבין עליו על אכילתו משום דם:

משנה ח

כוי לא הכריעו בו חכמים אם הוא מין חיה או בהמה⁹, **יש בו דרכים** - דינים שהוא שונה בהם **לחיה, ויש בו דרכים שונה לבהמה, ויש בו דרכים שונה לבהמה ולחיה, ויש בו דרכים שאינו שונה לא לבהמה ולא לחיה** אלא דנים אותו כבריה בפני עצמה, כמבואר לקמן:

משנה ט

ביצד כוי שונה לחיה? דמו טעון כסוי כדם חיה לחומרא, ואין מברכין על כסויו כיון שהוא ספק, **ואין שוחטין אותו ביום טוב** שלא התירו להשתמש באפר כירה לכיסוי דמו משום מוקצה, כיון שהוא ספק, **ואם שחטו ביום טוב אין מכסין את דמו, וחלב וטמאתו** כשמת או אם נעשה נבלה **מטמא בטמאת נבלה כחיה, וטמאתו של החלב בספק** שמא הוא בהמה, וחלב בהמה טהורה אינו מטמא, **ואין פודין בו פטר חמור** שמא הוא חיה, ורחמנא

הוא וחלבו טהור ספק חיה וחלבו טמא לפיכך טומאתו ספק: ואין פודין בו פטר חמור. שמא חיה הוא, ורחמנא אמר (שמות לד) ופטר חמור תפדה בשה, והאי ספק שה ספק צבי:

ביאורים והרחבות

בגמרא קידושין (ג, א) מדייקים שהתנא שנה "דרכים" ולא "דברים", כיוון שדרך גדילת האתרוג הוא כדרך גדילת הירק, מה ירק דרכו ליגדל על כל מים, (שאינו גדל על מי גשמים לבד, אלא רגילים להשקותו), ובשעת לקיטתו עישורו, אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו.

8. **פירוש:** אין הזרעים מוכשרים לקבל טומאה אלא אם נפל עליהם אחד משבעה משקים: יין, דבש דבורים, שמן זית, חלב, טל, דם ומים. ודם אדם נחשב כמשקה לקבל טומאה.
9. בגמרא חולין (פ, א) נחלקו בו חכמים, כדגרסינן: אמר **רב יהודה:** כוי בריה בפני עצמה היא (ולא תערובת של צבי ועז, ולדעתו אין חיה ובהמה יכולות להתעבר ולהוליד זו מזו), ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא. **רב נחמן** אמר: כוי זה איל הבר (מין חיה). כתנאי, כוי זה איל הבר. **ויש אומרים:** זה הבא מן התייש ומן הצבייה. **רבי יוסי** אומר: כוי בריה בפני